

DIVERZIFIKACIJA RURALNIH AKTIVNOSTI NA PRIMJERU „ORLOV PUT „

Marki, Kastriot

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:288770>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Kastriot Marki, apsolvent

Diplomski studij Agroekonomika

**DIVERZIFIKACIJA RURALNIH AKTIVNOSTI NA PRIMJERU
OPG-a „ORLOV PUT“**

Diplomski rad

Osijek, 2015.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Kastriot Marki, apsolvent

Diplomski studij Agroekonomika

**DIVERZIFIKACIJA RURALNIH AKTIVNOSTI NA PRIMJERU
OPG-a „ORLOV PUT“**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. Prof. dr. sc. Ružica Lončarić, predsjednik
2. Doc. dr. sc. Igor Kralik, mentor
3. Doc. dr. sc. Tihana Sudarić, član

Osijek, 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA	2
3. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA.....	3
3.1. Definicija ekološke poljoprivrede.....	4
3.1.1. Ekopoljoprivredno gospodarstvo.....	5
3.1.2. Ekološko gospodarstvo kao zatvorena cjelina.....	5
3.2. Temeljna načela ekološke poljoprivrede.....	6
3.3. Terminologija u ekološke poljoprivrede.....	7
3.3.1. Biološka poljoprivreda.....	7
3.3.2. Organska poljoprivreda.....	8
3.3.3. (Samo)održiva (potrajna, opstojna) poljoprivreda.....	8
3.3.4. Integralno gospodarenje.....	8
3.4. VAŽNOST EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE ZA ČOVJEKA.....	9
3.5. VAŽNOST EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE ZA PRIRODU.....	10
4. EUROPSKI OKVIR POLJOPRIVREDNE I RURALNE POLITIKE.....	11
4.1.1. Ruralni razvitak.....	11
4.2. Posebne oznake kvalitete hrane.....	13
5. STANJE POLJOPRIVREDNOG OKOLIŠA.....	14
6. BIORAZNOLIKOST.....	14
6.1. Očuvanje krajobraza i bioraznolikosti.....	14
6.2. Mogućnosti.....	15
7. POVEĆANJE STUPNJA STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI, PRIJENOSA ZNANJA I INFORMIRANOSTI.....	16
8. GENERACIJSKA OBNOVA U POLJOPRIVREDI.....	17
9. DIVERZIFIKACIJA DJELATNOSTI I OTVARANJE NOVIH RADNA MJESTA U RURALNIM PODRUČJIMA.....	17
10. TRŽIŠTE I ORGANIZACIJA PRODAJE EKO-PROIZVODA.....	18
11. BROJ EKOLOŠKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA.....	21
12. OSNOVE RURALNOG TURIZMA.....	22
13. ČINITELJI RAZVOJA AGROTURIZMA NA OBITELJSKIM POLJOPRIVREDNIM GOSPODARSTVENIMA.....	23

14. EKO-TURIZAM- DEFINICIJA I KLJUČNI ELEMENTI.....	24
15. RURALNI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	25
16. EKOGOSPODARSTVO „ ORLOV PUT„.....	25
16.1. RAJSKI NEKTAR-100% PRIRODNI SOK OD JABUKE, bez dodataka.....	27
16.2. DŽEM OD JABUKA I KUPINA s ekološkim agava sladilom, bez šećera.....	27
16.3. DŽEM OD OD JAGODA s ekološkim agava sladilom, bez šećer.....	28
16.4. DŽEM OD KUPINA, JABUKA I KRUŠAKA s ekološkim smeđim šećerom.....	28
16.5. DŽEM OD ŠIPKA I KRUŠKE s ekološkim agava sladilom, bez šećera.....	29
16.6. KISELI KRSTAVCI u jabučnom octu.....	29
16.7. KISELI FEFERONI S MEDOM u jabučnom octu.....	30
16.8. AJVAR – blagi i ljuti.....	31
16.9. NJEGOVO VIŠOČANSTVO – JABUČNI OCAT.....	31
16.10. KRALJEVSKO VINO OD KUPINE.....	32
17. ZAKLJUČAK.....	34
18. LITERATURA.....	35
19. SAŽETAK.....	36
20. SUMMARY.....	37
21. POPIS TABLICA.....	38
22. POPIS GRAFIKONA.....	39
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	40
BASIC DOCUMENTATION CARD.....	41

1. UVOD

Pod ekološkom, organskom, ili biološkom poljoprivredom u široj javnosti se uglavnom misli na tzv. Proizvodnju „zdrave hrane“ , tj. poljoprivredna proizvodnja bez primjene agrokemikalija (mineralnih gnojiva, pesticida, hormona i sl.). Unaprijediti kvalitetu života i održivi gospodarski razvitak ruralnih područja i osigurati socijalni, kulturni i demografski oporavak hrvatskog sela temeljni su ciljevi razvoja ekološke poljoprivrede. Ekološku poljoprivredu gledamo kao bitan poduzetnički koncept koji takve ciljeve može ostvariti i istovremeno biti u suglasju s zaštitom prirode, okoliša i održanjem biološke raznolikosti. Ideal eko-gospodarstva je gospodarstvo mješovitog tipa s biljnom i stočarskom proizvodnjom koje je organizirano na način da predstavlja harmoničnu cjelinu koja zadovoljava većinu potreba iz vlastitih izvora te minimalizira „uvoz“ unos istih sa strane, tj. izvan samog nacionalnog gospodarstva. U samom uvodu je važno naglasiti kako smisao ekološke poljoprivrede nije u negiranju i odbacivanju pozitivnih dostignuća konvencionalne poljoprivrede, već u iznalaženju „ekoloških“ i inih rješenja tamo gdje je to potrebno.

Ekološka poljoprivreda također nije povratak na staro ili povratak na poljoprivredu naših djedova. Naprotiv ekološka poljoprivreda dio je suvremene poljoprivredne proizvodnje, trgovine i agronomske znanosti, te se upravo i temelji na njenim najnovijim spoznajama i dostignućima. Sve ovo gore napisano mogli bismo najkraće reći kako je ekološka poljoprivreda sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji. Ekološka poljoprivreda je partner za održivu budućnost Hrvatske.

Hrvatski ruralni prostor suočava se već desetljećima s procesima deagrarizacije i depopulacije, što je dovelo/i do tehnološkog, gospodarskog i infrastrukturnog zaostajanja sela za gradom. U ruralnom prostoru živi gotovo svaki drugi građanin Hrvatske, a većina ih je neposredno ili posredno, vezana uz poljoprivrednu proizvodnju. Premda je poljoprivredna djelatnost okosnica ruralne ekonomije, nije i glavni izvor dohotka većine obiteljskih gospodarstava: tek oko 15% seoskih kućanstava zarađuje baveći se isključivo poljoprivredom, a većina gospodarstava je proizvodno mala da bi iz poljoprivrede osigurala zadovoljavajuće uvjete za život.

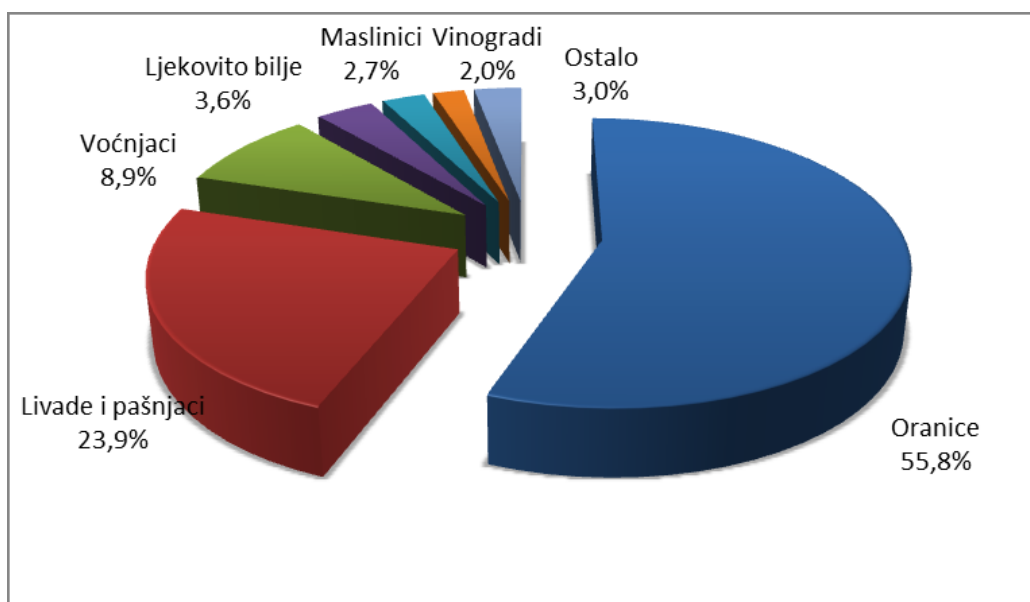
1. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA

Tema ovog diplomskog rada je diverzifikacija ruralnih aktivnosti na primjeru OPG-a „Orlov put,, . Cilj rada je istražiti sve prednosti i nedostatke ove vrste OPG-a, što se odnosi na načine proizvodnje ili uzgoja, ekonomsku isplativost, te utjecaj na prirodni okoliš i druge djelatnosti. Materijali dostupni u istraživanju su relevantna literatura, te statistički podaci preuzeti iz pouzdanih izvora sa interneta. Proučavanjem dostupne literature, bilo na internetu ili u pisanom obliku korištena je metoda analize. Integriranjem dostupnih podataka u cjelinu i korištenjem induktivne, deduktivne metode, te metode sinteze, nastojao sam što jasnije utvrditi i prikazati ciljeve istraživanja. Prema dostupnim statističkim informacijama, podaci su smješteni u statističke tablice, te su zaključci i pojašnjenja utemeljena korištenjem opće statističke metode znanstvenih istraživanja.

2. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA

Rezultati razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj govore nam kako je ova grana posljednjih godina sve više prepoznata. Velik broj poljoprivrednih gospodarstva dijelom ili u cijelosti preorijentirao se na proizvodnju koja ne koristi agro-kemikalije. Takav oblik vrlo često se uspoređuje s tradicionalnim načinom uzgoja. Međutim, ekološka poljoprivreda u svojoj tehnologiji proizvodnje iz godine u godinu znatno napreduje te koristi rezultate novih znanstvenih istraživanja i u skladu s njima razvija nova zaštitna sredstva te adekvatnu mehanizaciju. Bavljenje ekološkom poljoprivredom zahtijeva stalno ulaganje u nova znanja i praćenje trendova na tržištu.

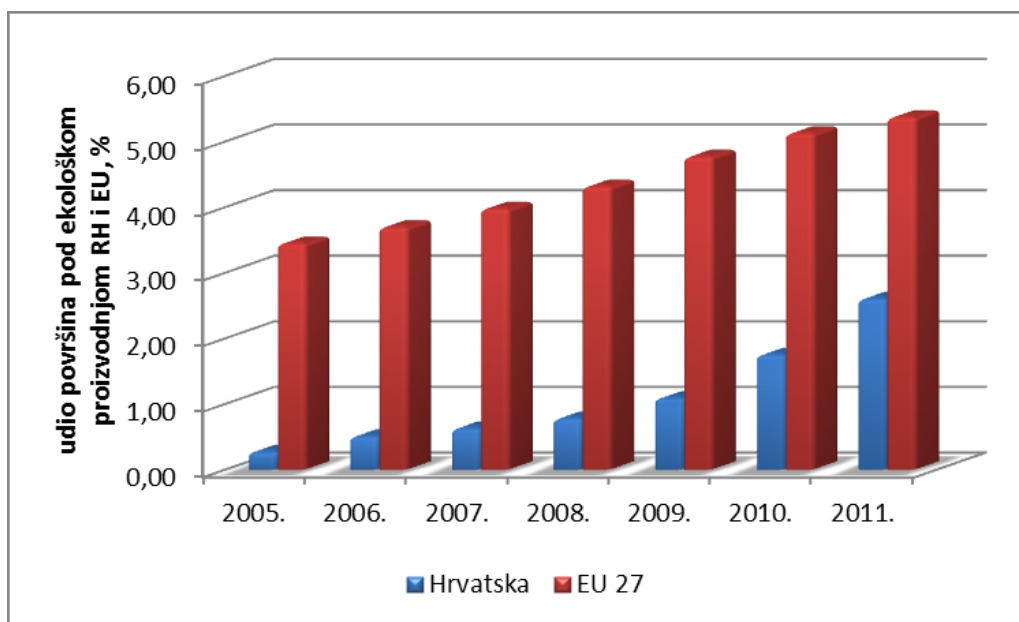
U 2012. godini u RH bilo je registrirano 1.528 poljoprivrednih gospodarstava koja su proizvodila ekološke poljoprivredne proizvode. Za ekološku proizvodnju je u 2012. korišteno 31.904 ha poljoprivrednog zemljišta što čini 2,4% od ukupno korištenog zemljišnog fonda. U posljednjih su pet godina površine poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom utrostručene. Trend porasta je i u ekološkom uzgoju stoke. Veliki problem ekološke proizvodnje je nedostatak poljoprivrednog reprodukcijskog materijala iz ekološke proizvodnje.

Grafikon 1: Struktura ekološke proizvodnje u ukupno korištenom poljoprivrednom zemljištu

Izvor: Program ruralnog razvoja Rep.Hrvatske za razdoblje 2014-2020.

Grafikon 2: Udio poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom 2007. - 2011.

Izvor: Program ruralnog razvoja Rep.Hrvatske za razdoblje 2014-2020, Eurostat, Obrada: MP.

3.1. DEFINICIJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

Uz zakonski pojam "ekološka proizvodnja" za taj se sustav gospodarenja rabe i nazivi "organska" i "biološka" proizvodnja. Opći društveni cilj ekološke proizvodnje je zaštita zdravlja i života ljudi te zaštita prirode i okoliša.

Pod ekološkom poljoprivredom uglavnom se misli na proizvodnju bez primjene mineralnih gnojiva, pesticida, hormona i sl. Takav je koncept poljoprivredne proizvodnje mnogo složeniji i njegova bit nije samo u izostavljanju agrokemikalija nego u sveukupnom gospodarenju kojim je to moguće postići. Teži uspostavi mješovitog gospodarstva koje se sastoji od više osnovnih dijelova: oranica, pašnjaka, voćnjaka, povrtnjaka, vinograda i uzgoja stoke. Na taj se način uspostavlja ravnoteža i sklad cjeline, a ujedno i stabilnost i otpornost na vanjske utjecaje (prirodne, ekonomske i dr.).

Ekološka proizvodnja poseban je sustav održivog gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane

proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka pomoću prirodnih sila i zakona uz propisanu uporabu gnojiva i sredstava za zaštitu bilja i životinja sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima.

3.1.1. EKOPOLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO

Svako poljoprivredno gospodarstvo predstavlja cjelinu za sebe i nije moguće naći dva jednaka gospodarstva koja imaju iste uvjete proizvodnje. Različitost je određena čimbenicima koji se mogu podijeliti u nekoliko skupina:

Prirodna obilježja gospodarstva određena su zemljopisnom dužinom i širinom, nadmorskom visinom, reljefom, geološkom podjelom, plodnošću tla (tekstura, struktura, sadržaj humusa, kiselost), klimom (temperatura, oborine), hidrološkom situacijom, mikroklimom i dr.

Strukturalna obilježja gospodarstva određena su njegovom veličinom, brojem, oblikom i namjenom parcela, infrastrukturom (ceste, zgrade, voda, struja), vrstom uzgajanih biljaka i životinja, opskrbljenošću mehanizacijom i dr.

Organizacijska obilježja gospodarstva određena su organizacijom i načinom gospodarenja, a odnose se na: gnojenje, ishranu stoke, obradu tla, plodored, zaštitu bilja, liječenje bolesnih životinja, rukovođenje gospodarstvom, organiziranost radne snage, prodaju i dr.

Socijalno-gospodarska obilježja gospodarstva određena su cijenom proizvoda, troškovima proizvodnje, odnosno krajnjom dobiti gospodarstva, mogućnošću dobivanja savjetodavnih i ostalih informacija, kredita, hijerarhijom i odnosima onih koji rade na gospodarstvu i dr.

Estetska obilježja gospodarstva određena su ljepotom zgrada, okućnice te poljoprivrednih kultura, što često ovisi o ekonomskoj moći gospodarstva te smislu za lijepo, njegovanju raznovrsnih biljnih i životinjskih vrsta, prisutnosti vodenih površina, pašnjaka, šuma, živica, ukrasnoga bilja itd.

3.1.2. Ekološko gospodarstvo kao zatvorena cjelina

Ekološka poljoprivreda temelje se na činjenici da je gospodarstvo cjelina, tj. "organizam" koji se sastoji od nekoliko elemenata (organa) koji su međusobno kvalitativno i kvantitativno ovisni. Pod "organizmom" se misli na sve što pripada gospodarstvu, živi na njemu i od njega:

tlo, kultivirane i divlje biljke i životinje, šume, ptice i kukci, pripadajuće mu tekuće ili stajaće vode, zgrade i ljudi koji na njemu žive.

Od samoga se početka razvitka ekološke poljoprivrede zastupa načelo jedinstva - nedjeljivosti biljne i stočarske proizvodnje, koja u svojoj organizaciji nastoji ostvariti skladnu cjelinu zatvorenoga tipa. Na taj način gospodarstvo kao cjelina manje je podložno vanjskim stresnim situacijama (prirodnim, ekonomskim i sl.) ukoliko je uravnoteženo raznolikošću biljnih i životinjskih vrsta. Tada je moguće zadovoljiti većinu potreba na gospodarstvu (gnoj, kompost, živežne namirnice biljnoga i životinjskoga podrijetla itd.). Naglasak je stavljen na dostatnu proizvodnju krmiva, gnoja i stelje te njihov dovoz s drugih gospodarstava.

Mješovita gospodarstva u ekološkoj poljoprivredi imaju više prednosti: širi plodored, bolju iskorištenost površina, ravnomjerniji raspored rada, brže obrtanje hranjiva, biološku preradu divljih biljaka i otpada proizvodnje, manje inpute, zatvoreni prirodni ciklus kruženja materije, čuvanje plodnosti tla, ujednačenu opskrbu i ponudu poljoprivrednih proizvoda na tržištu, bolji prirast novca i stabilniji gospodarski rezultat u cjelini. Bitno je da eko-proizvođač na temelju svojega iskustva i znanja shvati složenost agroekološkoga sustava i značaj trajnog provođenja eko-tehnologije kao temelja stabilnosti i profitabilnosti svojega gospodarstva.

U praksi to znači da će se redosljed kultura, odnosno plodored odraziti na sve vidove gospodarenja jer o njemu ovisi količina, vrsta i kvaliteta hranjiva i stelje, potreba za mehanizacijom i radnom snagom te na koncu financijski uspjeh.

Eko-gospodarstvo je moguće u većoj ili manjoj mjeri specijalizirati (voćarstvo, vinogradarstvo, povrtlarstvo, mljekarstvo itd.) ukoliko se to pokaže kao prednost ili potreba.

3.2. TEMELJNA NAČELA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

Ekološka poljoprivreda je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Načela kojima se vodi su sljedeća:

Poticanje aktivnosti bioloških procesa unutar gospodarstva kroz harmoniziranje i pravilno gospodarenje kod gnojidbe, plodoređa, raznolikosti i izbora kultura, sorti i pasmina, obrade tla te jačanja otpornosti na bolesti i štetočine,

Usisavanje vode iz dubljih slojeva dubokim korijenjem i njezino očuvanje u tlu, Održavanje dobre strukture tla visokim sadržajem humusa, plodoredom i dr., regulacija štetnika, bolesti i korova prirodnim antagonizmima, oprašivanje pčelama i drugim kukcima, prirodno razmnožavanje životinja, ispaša, dojenje teladi i janjadi.

Briga za pravilno održavanje tla: očuvanje i povećanje plodnosti i biološke aktivnosti, sadržaja organske tvari i hranjiva, poboljšanje strukture tla i borba protiv erozije. Gospodarenje koje isključuje ili samo iznimno dopušta uporabu agrokemikalija, mineralnih gnojiva, sintetičkih sredstava za zaštitu bilja, sintetičkih regulatora rasta, hormona i slično.

Očuvanje raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta u prirodi, kao i očuvanje ostalih prirodnih bogatstava i raznolikosti pejzaža, proizvodnja kvalitetnijih i zdravijih namirnica,

provođenje mjera za postizanje zadovoljavajućeg ekonomskog uspjeha poljoprivrednog gospodarstva i smanjenje njegove ovisnosti o industriji i njenim proizvodima, smanjivanje i minimaliziranje potrošnje energije, podizanje socijalnog, gospodarskog i intelektualnog položaja seljaka, razvijanje zdravih socijalnih i međusobnih impulsa među ljudima, njegovanje razumijevanja za prirodu, njezin ritam i zakone. Očuvanje i suradnja s prirodom, njegovanje smisla za dobro i lijepo stvaranje je spona za novi, drukčiji odnos čovjeka i prirode.

3.3. TERMINOLOGIJA U EKOLOŠKOJ POLJOPRIVREDI

Uz zakonski izraz koji se koristi u hrvatskom jeziku - ekološka poljoprivreda, često se koriste i drugi nazivi, vrlo često prijevodi iz drugih jezika:

3.3.1. Biološka poljoprivreda

Uz izraz 'organska poljoprivreda' najpopularniji je sinonim za ekološku poljoprivredu. Riječ "biološka" označuje nešto što je u vezi sa živim organizmima, biljkama, životinjama, mikroorganizmima i drugo. Izrazom "biološka" ukazuje se na značenje i važnost očuvanja biosa - živih organizama u prirodi i aktivaciju bioloških procesa. Biološka poljoprivreda tip je poljoprivredne proizvodnje u kojoj se u najvećoj mogućoj mjeri nastoje aktivirati biološki procesi, fiksacija atmosferskog dušika, rad mikroorganizama, rezistentnost i poštivanje zakona prirode.

3.3.2. Organska poljoprivreda

Znači da se radi o poljoprivrednoj proizvodnji u kojoj umjesto neorganskih, neživih materijala (mineralnih gnojiva i pesticida) koristimo ono što proizlazi iz žive prirode (stajski gnoj i biljni ekstrakti). U organskoj se poljoprivredi za gnojidbu ponekad upotrebljavaju i neki mineralni materijali, vapnenac, dolomit, gnajs i tada izraz organski nije potpuno prikladan. No, želi se ukazati na činjenicu da pri ovakvom gospodarenju poljoprivredno gospodarstvo treba postati zatvorenom cjelinom regulacije kruženja organske tvari, hraniva i energije. Naziv organska poljoprivreda nekad dolazi i u kombinaciji s nazivom biološka pa se susrećemo s nazivom organsko-biološka poljoprivreda. Prirodna (naturalna) poljoprivreda u upotrebi je jer se pod 'neprirodnim' uglavnom smatra:

- primjena svega što dovodi do jače neravnoteže u ekološkom sustavu;
- uporaba prirodnih supstanci na način i u dozama koje destruktivno djeluju na ekološki sustav;
- uporaba supstanci kojih inače nema u prirodi i čiju daljnju sudbinu nije moguće kontrolirati.

3.3.3. (Samo)održiva (potrajna, opstojna) poljoprivreda

Označava poljoprivrednu proizvodnju koja se može ekološki i gospodarski održati kroz duže vremensko razdoblje. To se prvenstveno odnosi na tlo koje u održivoj poljoprivredi mora stalno održavati približno jednaku razinu plodnosti, strukturu, sadržaj humusa itd. Održiva poljoprivredna proizvodnja je ona u kojoj korist koja se proizvodnjom ostvaruje danas ne idu nauštrb naraštaja koji dolaze. Ekološka bi poljoprivreda istodobno trebala biti i održiva iako ne može se reći da uvijek vrijedi i obrnuto.

3.3.4. Integralno gospodarenje

Tako zvana ekološki prihvatljiva poljoprivredna proizvodnja uglavnom se odnosi na poljoprivrednu proizvodnju koja racionalnije i stručnije upotrebljava pesticide i umjetna gnojiva. Ne može se nazvati ekoproizvodnjom no može biti prvi korak ka preusmjerenju. Ekološka poljoprivreda nastoji posve spriječiti unos agrokemikalija u agro-ekosustav te ih ne rabi, a integralna poljoprivreda želi samo minimalizirati i racionalizirati unos.

3.4. VAŽNOST EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE ZA ČOVJEKA

Pojam ekološka poljoprivreda obično se odmah povezuje i poistovjećuje s pojmom „zdrava hrana“. Ekološka poljoprivreda podrazumijeva kompletan i kompleksan odnos čovjeka prema prirodi i okolišu. Ne radi se samo o hrani, nego i o kvalitetnom odnosu prema tlu, vodi, atmosferi, biljkama, životinjama i ljudima kao sastavnom dijelu sredine u kojoj žive.

Danas su u nekim područjima tlo, voda i atmosfera toliko zagađeni da teško mogu dobiti markicu eko-gospodarstva. Na sreću u našoj zemlji (iako je industrijalizirana Europa blizu te utječe na globalno zagađenje naše atmosfere i voda) ekološka poljoprivreda je u svom potpunom značenju ostvariva. Dakle, proizvodnja zdrave hrane samo je značajni aspekt odnosa prema prirodi koji treba nadopuniti i ostalim ljudskim aktivnostima: boravkom i radom u prirodi, sportom, rekreacijom, zabavom, uređenjem okoliša, obogaćivanjem biljnih i životinjskih vrsta, otklanjanjem i biološkom preradom otpada, usklađivanjem i poboljšanjem uvjeta života za sve sudionike u skladu s prirodnim zakonima i što manjom uporabom sintetičnih materijala. U konvencionalnoj poljoprivrednoj proizvodnji nastoji se proizvesti i postići što veći prihod po jedinici površine, čak i po cijenu smanjenja kvalitete proizvoda: smanjenja sadržaja šećera, masti, ulja, vitamina, mineralnih tvari i svih drugih esencijalnih sastojaka potrebnih potrošačima, ljudima i životinjama za izgradnju i funkcioniranje organizma. Hrana uzgojena na takav način često sadrži i štetne tvari (ostaci pesticida, nitrati, teški metali) koji izazivaju različite poremećaje (toksične, karcinogene, mutagene i dr.). Nedostatak kvalitete često se nadoknađuje umjetnim putem, dodavanjem vitamina, minerala, arome i boje. Za namirnice uzgojene na ekološkim principima često se koristi pojam „zdrava hrana“, što predstavlja nespretan i nepravilan izbor riječi jer prema “Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti namirnica” svi prehrambeni proizvodi na tržištu moraju biti zdravi. U suprotnom ne smiju biti dostupni potrošačima, odnosno, moraju biti uklonjeni s prodajnog mjesta. Sve veći broj potrošača zahtijeva namirnice besprijeorne kakvoće, a proizvođači i prehrambena industrija nastoje te zahtjeve zadovoljiti.

Potrošači često radije kupuju proizvode jednake veličine, jednolične boje, nego nejednake plodove kakvi su svojstveni u prirodi. Danas, u suvremenoj poljoprivredi u tom su pogledu postignuti značajni rezultati, upravo kako bi se kupca potaknulo na odabir proizvoda savršenog izgleda čak ukoliko je i manje ukusan. Na taj način zapostavlja se osnovna – biološka kvaliteta hrane. Namirnice trebaju zadovoljiti naše oko i naš okus, ali zadatak im je, količinom i kvalitetom, osigurati nam elemente potrebne za funkcioniranje organizma.

Zadatak znanosti o ishrani je u pogledu zdravlja utvrditi količinu i omjer različitih hraniva koje trebamo kako bismo očuvali dobro zdravlje. To je ujedno i zadatak poljoprivrede. Mlijeko je uvijek mlijeko, ali ovisno na koji način je proizvedeno, a za zdravlje će biti više ili manje korisno. Isto vrijedi i za plod: kojoj sorti pripada, je li voćka obrezivana, gnojena, natapana i tretirana na određeni način, hranidbena mu vrijednost varira. Smatra se da je namirnica bolja za naše zdravlje ako je biljka ili životinja od koje potječe zdravija i posjeduje jaču životnu snagu.

3.5. VAŽNOST EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE ZA PRIRODU

U klasičnoj konvencionalnoj poljoprivredi evidentno je prekomjerno i neracionalno trošenje neobnovljivih prirodnih resursa kao i razne mjere koje ostavljaju trajne štetne posljedice na cjelokupnu prirodu i prirodne procese remeteći tako milijardama godina uspostavljanu ravnotežu u prirodi. Suvremena je znanost potvrdila kako veliki broj bolesti izravno utječe na kvalitetu hrane koju jedemo i pojavu raznih rezidua koje ostaju u biljkama nakon primjene brojnih kemijskih sredstva u agrotehnici. Ponovno se privlači stav kako suradnja s prirodom daje mnogo bolje rezultate od njezinoga sustavnoga uništavanja. Ekološka se poljoprivreda uklapa u koncept održivoga razvitka jer čitavim nizom mjera koje obuhvaćaju ukupno gospodarenje, pritom teži ekološki čistoj, gospodarski isplativoj, etički prihvatljivoj i socijalno pravednoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Današnja poljoprivreda pretvorila je polja u svojevrsan oblik industrijske proizvodnje čiji je jedini cilj iz zemlje izvući što više. Ovakav se pristup temelji na neracionalnoj uporabi fosilne energije i kemikalija što je dovelo do opasnih ekoloških posljedica i iscrpljivanja neobnovljivih prirodnih izvora. Nestale su mnoge biljne i životinjske vrste, a drastično se smanjio i broj seoskih gospodarstava. Osim toga, konvencionalna je poljoprivreda danas najveći onečišćivač okoliša, pitke vode i zraka. Stoga je ekološka proizvodnja nužnost želimo li Zemlju sačuvati za buduće naraštaje.

Danas je ekološka poljoprivreda u mnogim zemljama jasno definirana zakonima, čemu se pridružila i Hrvatska donošenjem paketa zakona i propisa koji reguliraju poljoprivrednu proizvodnju. Prehrambeni su proizvodi u ekološkoj poljoprivredi kontrolirani i nose poseban znak, što potrošačima daje sigurnost i ulijeva povjerenje u proizvod i sustav.

4. EUROPSKI OKVIR POLJOPRIVREDNE I RURALNE POLITIKE

Od 1962. agrarna se politika EEZ/EU vodi pod imenom Zajednička agrarna politika (ZAP) koja je do sredine osamdesetih godina 20. stoljeća bila naglašeno proizvodno orijentirana, da bi se kasnije sve više uvažavala kompleksna pitanja ruralnog razvitka te je ZAP prerastao u globalnu ruralnu politiku. ZAP je uspio ostvariti sve strateške ciljeve: sigurnost opskrbe domaćom proizvodnjom, povećanje produktivnosti u agraru, stabilnost tržišta, jedinstvene cijene prihvatljive potrošačima i slobodan promet agrarnih proizvoda unutar granica EU.

4.1. Ruralni razvitak

Razvitak sela dobio je u dokumentima Agenda 2000 prvenstvo unutar zajedničke agrarne politike. Ruralno područje zauzima 80 posto površine EU-a s približno četvrtinom ukupnoga stanovništva. Temelji nove politike bili su uravnotežiti razvoj u zaostalim regijama također i podržavanje gospodarskih i socijalnih strukturnih promjena.

Tri su skupine mjera za poticanje ruralnog razvitka bile do 2005.:

Skupina 1: Preustroj/konkurentnosti investicije u farme, mladi farmeri, stručno usavršavanje, prijevremena mirovina, poboljšanje kvalitete tla, komasacija, investiranje u preradu i marketing, pokretanje usluga za pomoć i upravljanje farmom, marketing kvaliteta agroproizvoda, upravljanje izvorima vode za poljoprivredu, razvitak i poboljšanje infrastrukture vezane za poljoprivredu, obnavljanje agrarnih proizvodnih mogućnosti.

Skupina 2: Ekologija/upravljanje zemljom slabije razvijena područja s prirodnim ograničenjima, poljoprivredna ekologija, pošumljavanje poljoprivredne zemlje, ostale šume, zaštita prirode glede poljoprivrede i šumarstva.

Skupina 3: Ekonomika/ruralne zajednice osnovne usluge za ruralnu ekonomiku obnavljanje i razvitak naselja, raznolikost agrarnih aktivnosti, poticanje razvitka turizma i obrtničkih aktivnosti te financiranje upravljanja. Ulaganjem u farme nastoji se potaknuti povećanje prihoda i poboljšanje uvjeta života, rada i proizvodnje. Uredbom su određeni ciljevi takvih investicija: smanjenje troškova proizvodnje, povećanje kakvoće, očuvanje i poboljšanje krajolika, poboljšanje higijenskih uvjeta stoke i standarda skrbi te poticanje raznolikosti farmerskih aktivnosti. Potpore mogu primati samo farme koje pokazuju gospodarsku održivost, koje zadovoljavaju minimalne zahtjeve glede ekologije i skrbi o životinjama te imaju sposobne i stručne farmere. Potporu neće dobiti investicije za povećanje proizvodnje

nekonkurentnih proizvoda. Iznos potpore ograničen je na najviše 40% od investicije, u nerazvijenim krajevima do 50%, a za mlade farmere ta je granica povećana za još 5%.

U cilju ubrzanja procesa prijenosa farmi na mlađi naraštaj (odlazak starijih u prijevremenu mirovinu) predviđeno je da pokretanje farmerskoga posla Poljoprivredni fond potiče jednokratnom premijom do 25.000 eura i subvencioniranjem kamata na poduzetnički zajam farmerima mlađima od 40 godina. Za prijevremenu mirovinu (uz potporu) farmer treba imati više od 55 godina, s praksom u poljoprivredi u posljednjih deset godina i treba potpuno prestati s komercijalnom poljoprivrednom proizvodnjom (može nastaviti s naturalnom proizvodnjom). Radnici na farmi, također, mogu s navršениh 55 godina ostvariti prijevremenu mirovinu. Komisija za razvitak sela do 2006. odobrila je 230 programa u vrijednosti od 52,5 milijardi eura. Države članice obvezne su pripremiti i provoditi programe ruralnoga razvitka, a Europska komisija i države članice nadzirat će provođenje programa. Države su obvezne jednom godišnje izvijestiti Komisiju o napretku provođenja ruralne politike.

Tako danas u EU postoje tri oblika poticanja:

- (a) na obiteljsko gospodarstvo,
- (b) na hektar površine i
- (c) kombinirani model.

Poticaji će biti proizvodno nevezani, a poljoprivrednik odabire model poticaja i sam odlučuje što će proizvoditi u skladu s potražnjom tržišta. Ostvarivanje prava na poticaj za obiteljsko gospodarstvo vrijedi samo za tzv. stare članice EU, gdje će poticaji biti isplaćivani na temelju prosječnih primanja subvencija u razdoblju 2000.-2002, a za tzv. nove članice EU-a poticaji će biti realizirani samo preko površina (ha) dogovorenih na temelju kvota i referentnih količina prilikom pregovora o ulasku pojedine države u EU.

Republika Hrvatska, 21. svibnja 2008. na sjednici Vlade definirala je Strategiju ruralnog razvoja ¹kojom su definirani strateški ciljevi do 2013.godine, a to su:

- Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora.

---

¹ <http://www.mps.hr/default.aspx?id=3652> - [Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2008. – 2013. godine](#)

Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva.

4.2. Posebne oznake kvalitete hrane

U RH je zaštićeno 15 naziva proizvoda s oznakama i to 6 sa zaštićenom oznakom izvornosti i 9 sa zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla. Problemi koji se javljaju prilikom zaštite i registracije proizvoda s oznakama kvalitete povezani su s visokim troškovima pripreme dokumentacije potrebne za zaštitu i registraciju (izrada specifikacije) kao i nespremnost podnositelja (udruge, zadruge, klasteri) na sustav potvrđivanja sukladnosti sa specifikacijom proizvoda te nedovoljna sredstva za aktivnosti informiranja i promidžbe. Sufinanciranje navedenih troškova zasigurno će potaknuti veći broj proizvođača za ulazak u sustav zaštite proizvoda zemljopisnim oznakama.

5. STANJE POLJOPRIVREDNOG OKOLIŠA

Prema podacima Agencije za zaštitu okoliša (AZO), u 2011. godini ukupna poljoprivredna površina iznosila je 2.767.000 ha od čega se 1.548.000 ha odnosi na zemljište pod usjevima (višegodišnji nasadi i jednogodišnji usjevi), a preostalih 1.219.000 ha su travnjaci (livade, pašnjaci i agro-šumski sustavi koji ne spadaju u definiciju šume). Ti podaci dobiveni su interpretacijom podataka DZS i CorineLandCover (CLC) baze podataka AZO.

6. BIORAZNOLIKOST

Zbog specifičnog geografskog položaja na razmak između tri biogeografske regije – alpske, mediteranske i kontinentalne te osobitih ekoloških, klimatskih i geomorfoloških uvjeta, Hrvatska je jedna od najbogatijih europskih zemalja u pogledu bio-raznolikosti. Ukupan broj poznatih vrsta i podvrsta u Hrvatskoj iznosi gotovo 40.000, a pretpostavka je da ih ima i do tri puta više. Prema raznolikosti biljnih vrsta (0,080 vrsta/km² ili 0,088 vrsta/km² uključujući podvrste) Hrvatska zauzima treće mjesto u Europi. Zaštićena područja čine okosnicu ukupne zaštite bio-raznolikosti i krajobrazne raznolikosti, a obuhvaćaju 8,56 % ukupne površine Hrvatske, odnosno 750.264,52 ha, od čega najveći dio čine parkovi prirode. Prema Upisniku zaštićenih područja MZOIP², u Hrvatskoj je pod trajnom zaštitom ukupno 419 područja (stanje na 20.12.2013.).

6.1. Očuvanje krajobraza i bio-raznolikosti

Hrvatska je izuzetno bogata biljnim i životinjskim vrstama, te vrijednim krajobraznim karakteristikama koje su rezultat klimatskih i reljefnih raznolikosti, ali i tradicijskog i kulturološkog nasljeđa. Genetski potencijal kojim raspolažemo vrlo je vrijedan, osobito u kontekstu klimatskih promjena, kao osnova za stvaranje novih i poboljšanja osobina postojećih sorata poljoprivrednog bilja i pasmina domaćih životinja. Očuvanje prirodnih ekosustava korištenjem načina proizvodnje koji umanjuju negativni pritisak poljoprivrede na okoliš dugoročno se vraća kroz kvalitetu poljoprivrednih proizvoda, ali i kroz kvalitetu života ruralnih zajednica.

---

²Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja

6.2. Mogućnosti

- Poboljšanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije kao i održivo upravljanje šumama :

1. Dostupnost sredstava EAFRD-a
2. Olakšan pristup poljoprivredno-prehrambenih i šumarskih proizvoda EU tržištu
3. Olakšan pristup informacijama o najnovijim tehnološkim rješenjima i inovacijama u EU

- Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih

proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi:

1. Dostupnost sredstava EAFRD-a
2. Rast interesa potrošača (turisti) za proizvodima dodane vrijednosti
3. Povećan interes za ekološkim proizvodima u zemljama EU
4. Veća mogućnost promocije i plasmana lokalnih proizvoda iz poljoprivrede i šumarstva na EU Tržištu

- Obnova, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo:

1. Zaštita i bolje gospodarenje prirodnim resursima korištenjem sredstava EAFRD-a
2. Pojačan interes za područja visoke krajobrazne vrijednosti ruralnih krajeva kao osnove za razvoj turističkih potencijala
3. Rast interesa potrošača za proizvodima iz ekološke i integrirane poljoprivrede

- Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s

niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru:

1. Dostupnost sredstava EAFRD-a
2. Porast interesa za učinkovitije i ekološki prihvatljive tehnologije u poljoprivredi i šumarstvu (zelene tehnologije)
3. Nacionalni sustavi potpore za proizvedenu energije iz obnovljivih izvora
4. Potreba za povećanjem iskoristivosti potencijala šumske biomase sa svrhom ostvarivanja cilja povećanja potrošnje energije iz OIE na 20% do 2020. godine
5. Očekivani porast cijena fosilnih goriva
6. Dostupnost iskustava i primjera dobre prakse iz EU7

7. POVEĆANJE STUPNJA STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI, PRIJENOSA ZNANJA I INFORMIRANOSTI

Obrazovna struktura u sektorima poljoprivrede, prehrambene industrije, šumarstva (u dijelu privatnih šuma) i ruralnih područja u cjelini, je vrlo niska. Evidentno je također i slabo korištenje informacijskih tehnologija. Iako u Republici Hrvatskoj postoji razvijena infrastruktura obrazovnih ustanova, prisutan je nedostatak programa neformalnog obrazovanja i stručnog usavršavanja primjeren profesionalnim i ostalim potrebama odraslih osoba na ruralnom području. Sustav cijeloživotnog učenja i obrazovanja nije razvijen. Prisutna je i slaba suradnja istraživačkog sektora, savjetodavne službe i proizvođača što za posljedicu ima slabu dostupnost, uvođenje i korištenje inovacija kao i slabu aktivnosti na razvoju projekata inovacija. Još uvijek nedovoljno izgrađen sustav informiranja kojim bi se, putem radionica, seminara, razmjene iskustava i upoznavanjem primjera dobre prakse, proizvođači kontinuirano i potpuno upoznavali s najboljim i najnovijim rješenjima i iskustvima u proizvodnji, ali i nužnosti upravljanja poljoprivrednim i šumskim ekosustavima na održiv i ekološki prihvatljiv način. Sve to ima izravan negativan utjecaj na razvoj i unapređenje poljoprivrede, gospodarstva i kvalitete života na ruralnim područjima. Slabi njihovu ekonomsku i ekološku učinkovitost te predstavlja ograničenje njihove prilagodbe tržištu EU.

8. GENERACIJSKA OBNOVA U POLJOPRIVREDI

Starosna struktura nositelja poljoprivrednog gospodarstva u Hrvatskoj je vrlo nepovoljna. Preko 58,8% nositelja OPG-a su starosne dobi iznad 54 godine. Gospodarska kriza i prethodna ratna zbivanja još su više doprinijela migracijskim kretanjima, naročito mlađe populacije iz ruralnih u urbana područja. Takva zbivanja ostavila su traga na naseljenost tih područja i predstavljaju ozbiljnu prijetnju njihovom daljnjem razvoju i opstanku. Mladi ljudi su ključni resurs za razvoj moderne i konkurentne poljoprivrede, prije svega zbog njihove spremnosti lakšem prilagođavaju tehnološkim promjenama i tržišnim uvjetima što je preduvjet za podizanje produktivnosti rada i konkurentnosti poljoprivrede. Razvoj poljoprivrede i diversifikacija poljoprivrednih gospodarstava doprinosi zadržavanju i zapošljavanju mladih u poljoprivredi i smanjenju negativnog trenda nekontrolirane migracije u gradove. Iz navedenog proizlazi potreba za stvaranjem uvjeta za povećanje učešća mladih u poljoprivredi, stvaranje boljih radnih i životnih uvjeta za mlade ljude koji se žele baviti poljoprivredom, pomoć pri upotrebi novih tehnologija te stvaranje pozitivnog ozračja za razvoj.

9. DIVERZIFIKACIJA DJELATNOSTI I OTVARANJE NOVIH RADNIH MJESTA U RURALNIM PODRUČJIMA

U posljednjih nekoliko godina udio poljoprivrednog sektoru u BDP-a i udio zaposlene radne snage slijedi negativan trend. Poljoprivredni sektor u ukupnom BDP-u čini 5,5% dok udio zaposlenih u poljoprivredi čini 13,8% od ukupne radne snage. Negativna gospodarska i populacijska kretanja odrazili su se i na to da sve veći broj obiteljskih gospodarstava više ne mogu ekonomski održivo poslovati samo od primarne poljoprivredne proizvodnje bez dodatnog prihoda na gospodarstvu. Također, još uvijek je zanemariv broj obiteljskih gospodarstava koji osim poljoprivredne proizvodnje pokreću nove kao što su djelatnosti povezane s ulaganjem u obnovljive izvore energije, usluge, razvoj turizma, preradu i trženje proizvoda. Postojeća razina poljoprivredne proizvodnje ne može omogućiti održavanje postojećih i otvaranje novih radnih mjesta sa ciljem zadržavanja stanovništva i održivi razvoj ruralnih područja.

10. TRŽIŠTE I ORGANIZACIJA PRODAJE EKO-PROIZVODA

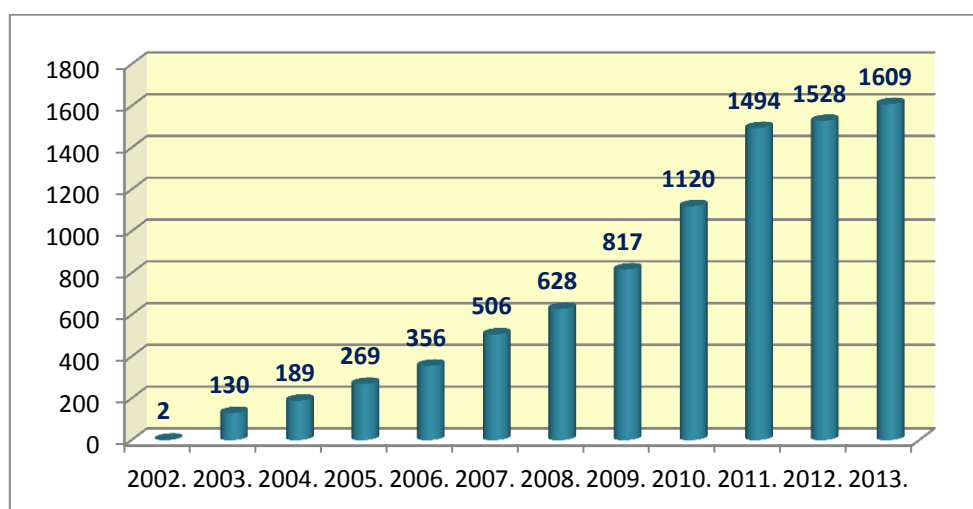
Marketing odnosno organizacija prodaje eko-proizvoda, dugo vremena je bila „rak rana“ za razvoj ekološke poljoprivrede uopće. Dugo su naime vremena eko-proizvodi u javnosti bili okruženi „aerom ekscentričnosti“ i bili dostupni samo u specijaliziranim prodavaonicama ili na eko-proizvodima.

Srećom, danas je to sasvim drugačije. U zemljama s razvijenijom eko-poljoprivredom, eko-proizvodi su sastavni dio ponude ne samo bio slapova, nego veći prodavaonica delikatesa, supermarketima, prodavaonicama dijetalnih proizvoda, tržnicama, pekarnama, restoranima, itd. U zadnje vrijeme naročito aktualna je postala prodaja eko-namirnica u supermarketima.

Osim izravne prodaje na gospodarstvima, tržnicama, i drugdje, mnogi proizvođači, ili skupina njih imaju stalne i poznate kupce, organiziraju tzv. pretplatnički sustav.

Razvitak ekološke poljoprivrede pridonosi razvitku poljoprivrede i prehrambene industrije, kao strateškim gospodarskim granama Republike Hrvatske. Sigurnost i kvaliteta hrane osnovni su preduvjet za osvajanje ne samo domaćeg već i globalnog tržišta. Stoga ekološki proizvodi sustavom kontrole i certificiranja potrošačima ulijevaju sigurnost i povjerenja u cjelokupan sustav proizvodnje.

Broj ekoloških proizvođača povećavao se iz godine u godinu što je razvidno iz grafikona 3.

Grafikon 3. Broj ekoloških poljoprivrednih proizvođača u Hrvatskoj u periodu 2002-2013

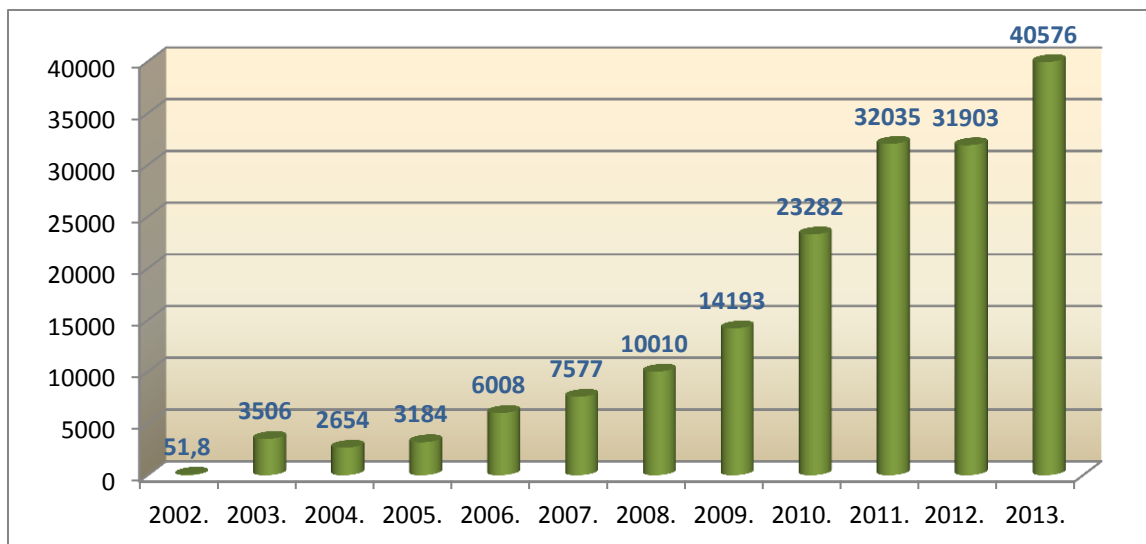
Izvor: Ministarstvo Poljoprivrede, Izvješće o radu odsjeka za ekološku i integriranu poljoprivredu

Ekološki proizvođači gospodare s 40576 ha (grafikon 3.), od čega je: 19131 ha oranica, 14274 ha pašnjaka, 3223 ha voćnjaka, 791 ha vinograda, 1330 ha maslinika, 165 ha povrća, 1368 ha aromatičnog i ljekovitog bilja i 14274 ha pašnjaka. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede to je 3,12% površina u odnosu na ukupne poljoprivredne površine Hrvatske. Akcijskim planom razvoja ekološke poljoprivrede Republike Hrvatske za razdoblje 2011. - 2016. godine planirano je povećanje udjela površina pod ekološkom poljoprivredom u ukupnim poljoprivrednim površinama u Hrvatskoj do 2016. godine na 8%.

Postupno povećanje broja stoke u ekološkom uzgoju je rezultirao proizvodnjom mlijeka, sira i meda s eko-znakom. Uspjeh radne grupe za sirarstvo Savjetodavne službe očitovao se i izgradnjom objekata za preradu mlijeka tj. proizvodnju sira i na ekološkim gospodarstvima.

Ekološki pčelari (46) ponudili su potrošačima 6 466 kg ekološkog meda, ali i druge pčelinje proizvode u 2012. godini. Broj košnica se postupno povećava. Ekološka poljoprivredna proizvodnja bila je poticana sredstvima gradova, županija i države. To je ujedno i jedan od glavnih razloga za povećanim interesom proizvođača za ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom. Manjkavost povećanog broja proizvođača je što isti nisu posjedovali odgovarajuća znanja za ovaj, zahtjevniji vid proizvodnje. Širenje spoznaje o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji provodi se kroz predavanja i radionice proizvođačima, studentima Agronomskog fakulteta, te Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima, izdavanjem letaka i brošura kojima se obavještavaju o koracima do eko-znaka. Akcijskim planom razvoja ekološke poljoprivrede Republike Hrvatske za razdoblje 2011. - 2016. godine planirano je povećanje udjela površina pod ekološkom poljoprivredom u ukupnim poljoprivrednim površinama u Hrvatskoj do 2016. godine na 8 %.

Grafikon 4. Ekološke poljoprivredne površine u Hrvatskoj u periodu 2002. – 2013.

Izvor: Ministarstvo Poljoprivrede, Izvješće o radu odsjeka za ekološku i integriranu poljoprivredu

Ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda poseban je sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu. Ona obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda. Uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno - tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima. Pri tomu ne treba zaboraviti na važnost proizvodnje organskog gnojiva, koje predstavlja osnovu za ekološku proizvodnju i uzgoj bilja, ali i važnost uzgoja i njege oprašivača poljoprivrednog bilja. Bez oprašivanja i oprašivača nema niti poljoprivrednog bilja.

11. BROJ EKOLOŠKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA

Od početka ovog desetljeća broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj kontinuirano raste. Pritom je moguće izdvojiti dva razdoblja različite dinamike broja ekoloških proizvođača, sporijeg porasta 2000. - 2003. i bržeg porasta 2003. - 2008. Godine 2003. Registrirano je samo 130 ekoloških proizvođača, a 2005. već 269, a 2008. godine 474 ekološka poljoprivredna kućanstva.

Prostorna distribucija broja ekoloških gospodarstava prilično je neravnomjerna, pri čemu izrazito prednjače županije kontinentalnog dijela zemlje, a zaostaju iz primorja, odnosno njegovog kršnog zaleđa. Osjeća se nedostatak ekološkog sjemena i sadnog materijala i dr. Proizvodnja sjemena povrća u Hrvatskoj je nestala, te nije čudno da na tržištu nema niti ekološkog sjemena povrća.

Tablica 1. Uvoz ekoloških proizvoda u RH u 2008.

Naziv proizvoda	Količine kg/lit
Meso i mesni proizvodi	-
Voće i povrće	200.597
Biljne i životinjske masti	73.750
Mlječni proizvodi	1.343,984
Mlinarski proizvodi od žitarica, škroba i sl.	1.704,825
Ostali prehrambeni proizvodi	826.057
Mirodije i začini	48.215
Homogenizirani prehrambeni pripravci i dijetetske namirnice	405.421
Napitci	6.777
Ukupno	4.155.791

Izvor: Ministarstvo Poljoprivrede, Izvješće o radu odsjeka za ekološku i integriranu poljoprivredu

Još uvijek se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaju prave vrijednosti ekološke proizvodnje.

S uvjerenjem da se uspjeh u ekološkoj proizvodnji ne mjeri samo kilogramima ili tonama ubranog priroda nego i doprinosom očuvanju prirodnih resursa Hrvatske (tlo, voda, zrak) te

povećanjem kvalitete življenja njezinih građana, vjerujemo da će poticajna sredstva za ekološka gospodarstva biti isplaćivana u cijelosti i redovitije nego do sada.

Tablica 2. Ekološki uzgoj životinja u Hrvatskoj u periodu 2005. – 2013.

GODINA/ VRSTA STOKE	2005. Kom.	2006. Kom.	2007. Kom.	2008. Kom.	2009. Kom.	2010. Kom.	2011. Kom.	2012. Kom.	2013. Kom.
Goveda	315	345	2749	5813	6144	9796	7646	5640	6540
Kopitari	45	19	134	417	484	452	920	507	874
Ovce	4520	3952	6326	10501	9688	9349	14773	1760	19411
Koze	2226	1938	3517	2780	1492	1545	1206	1477	1769
Svinje	181	184	473	336	1299	130	448	1361	1122
Perad	5717	1180	2885	3598	1612	1137	2107	1947	2036
Pele/košnice	671	822	2710	2780	2121	2381	1804	2462	2678
Kunići	6	11	81	-	50	50	-	23	47
Školjke (t)	25 t	25 t	30 t	20 t	-	4,85 t	-	250 t	810

Izvor: Ministarstvo Poljoprivrede, Izvješće o radu odsjeka za ekološku i integriranu poljoprivredu

12. OSNOVE RURALNOG TURIZMA

Ruralni turizam je skupni naziv za različite oblike turizma koji se javljaju izvan gradova i onih područja na kojima se razvio masovni turizam. On je uvjetovan turističkim atrakcijama koje se nalaze u ruralnim područjima. Važnost ruralnog turizma ogleda se, prije svega, u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, one tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga te korištenju već postojećih resursa. U

Republici Hrvatskoj, ruralni prostor zauzima 91,6% ukupne površine što je vrlo veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma. Osim turizma na seljačkim gospodarstvima u ruralnom prostoru javljaju se brojni posebni oblici turizma. Turizam na ruralnom prostoru podjednako obuhvaća aktivnosti turista (višednevnih posjetitelja) i izletnika (jednodnevnih posjetitelja). Turistička seljačka gospodarstva uglavnom se smatraju obrascem ruralnog turizma. Međutim, za razvoj ruralnog prostora nisu dovoljna samo turistička gospodarstva, već i drugi smještajni objekti u ruralnom prostoru. Potrebna je i ostala ugostiteljska infrastruktura: restorani, kušaonice vina, uređene turističke atrakcije, osmišljene vinske ceste, biciklističke staze, hodočasnički putovi, receptivne turističke agencije, odnosno potrebne su osmišljena i organizirana ruralna turistička odredišta.

13. ČINITELJI RAZVOJA AGROTURIZMA NA OBITELJSKIM POLJOPRIVREDNIM GOSPODARSTVIMA

„Razvoj agroturizma je prije svega stimuliran iskonski avanturističkom potrebom suvremenog potrošača da boravi u seoskom ambijentu, da iskušava regionalna jela, da tražeći svoj unutrašnji duhovni sklad i izgubljeni integritet doživi duboki kontrast života velegrada i male tradicionalne sredine. Međutim, poljoprivrednici i vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji se žele baviti agroturizmom moraju procijeniti odgovara li njihovo gospodarstvo pružanju turističkih usluga odnosno moraju procijeniti privlačnost područja u kojem se nalazi gospodarstvo, privlačnost samog gospodarstva i ocijeniti osobine članova obitelji kao što je broj u kućanstvu, starost i volju obitelji da se ljubazno ophodi s turistima. Brojni činitelji utječu na kvalitetu ponude takvog gospodarstva, a neki od njih su zdrava klima, nezagađeni zrak, tlo i voda, okoliš (ljepota prirode) i atraktivna pozicija poljoprivrednog gospodarstva, prometna povezanost, telefonska povezanost sela, komunalna i servisna opremljenost, vlastita poljoprivredna proizvodnja voćarstvo, povrćarstvo, ratarstvo, vinogradarstvo, pčelarstvo, ribogojstvo i dr., raspoloživost većim brojem domaćih životinja na poljoprivrednom gospodarstvu, opremljenost gospodarskim zgradama, opremljenost stambenim zgradama za boravak i spavanje turista, prehrana domaćim tradicionalnim jelima, prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda i prerađevina i mnogi drugi. Osim smještaja i usluge prehrane, turisti koji posjećuju obiteljska poljoprivredna gospodarstva žele iskoristiti sačuvanu okolinu i svjež zrak za bavljenje rekreacijom, pješačenje, te obilazak prirodnih i kulturnih znamenitosti. S druge strane, određene grupe turista privlače pak folklorne, vjerske, kulturne ili sportske manifestacije. Osim toga, određene skupine turista žele biti uključene u

poljodjeljske poslove, pa tako planiraju svoj posjet obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u sezoni određenih poljoprivrednih poslova kao što su berba i prerada voća i povrća, šišanje ovaca, žetva i spremanje sijena, mužnja krava i proizvodnja mliječnih proizvoda, proizvodnja i priprema tradicionalnih jela i pića (pečenje kruha u krušnoj peći, proizvodnja sireva, sušenje mesa itd.), upoznavanje tradicionalnih običaja, itd. Na većini obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva od sportskih rekreacija turisti mogu izabrati osim šetnje i rekreativnog trčanja, vožnju biciklom te jahanje na konjima, što je danas jako atraktivno i traženo. Bilo koja od navedenih aktivnosti na OPG-a može se obogatiti na više načina zavisno o kreativnosti domaćina i turista. Stoga se može reći da su preduvjeti za uspješan razvoj agroturizma osim atraktivne lokacije (očuvana okolina, povoljna klima, čisti zrak i voda), dobra cestovna povezanost, telefonska povezanost, blizina ambulante, pošte, trgovine i gostionice.

Svako dobro organizirano obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo može razviti specifične oblike turističkih usluga i turistima ponuditi smještaj na vlastitom gospodarstvu, vlastite poljoprivredne i prerađene prehrambene proizvode, poslužiti ih sa hranom i pićem iz vlastite kuhinje i podruma, organizirati za turiste kušanje vina i/ili rakije, te izleta u prirodi, kampinga u okviru posjeda i slično, a sve u svrhu obogaćivanja ponude OPG –a, zadovoljenja složenih potreba turista te ostvarivanja bolje ekonomske uspješnosti gospodarstva.

14. EKO-TURIZAM-DEFINICIJA I KLJUČNI ELEMENTI

Glavna uloga eko-turizma jest pronaći ravnotežu između brige za okoliš i potreba turista što je u skladu s općim načelima održivosti. To podrazumijeva uvažavanje potreba lokalne zajednice, poštivanja običaja i kulture, dijeljenje koristi između svih sudionika uz istodobno uvažavanje suvremenih trendova u turizmu. S druge strane, eko-turizam se definira kao oblik turizma koji se zasniva na prirodnim resursima te koji se temelji na istraživanjima i učenju o okolišu. Upravljanje eko-turizmom mora uzimati u obzir potrebu minimiziranja utjecaja i eksploatacije okoliša uz orijentiranost prema lokalnom stanovništvu. Takav oblik turizma pridonosi konzervaciji i očuvanju područja ugroženog okoliša.

Eko-turizam se smatra tržištem u intenzivnom porastu u okviru turizma kao privredne grane. Prema podacima Svjetske turističke organizacije uz godišnji rast od 5% u svjetskim razmjerima što predstavlja 6% svjetskog bruto proizvoda, kao i 11,4% potrošnje, ekoturističko tržište zaslužuje posebnu pažnju.

15. RURALNI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Registrirani turistički promet u Hrvatskoj u 2002. godini iznosio je oko 8,3 mil posjetitelja (oko 80% je udio stranih gostiju) koji su boraveći u komercijalnom smještajno ostvarili oko 44,7 milijuna noćenja. Posebnu važnost za hrvatsko gospodarstvo imaju prihodi od inozemnog turizma, a u prilog tomu stoji podatak da je u bilanci plaćanja s inozemstvom u 2000. godini neto prihodima od inozemnog turizma pokriveno oko 53% robnog deficita. Svjetska turistička organizacija za Hrvatsku u razdoblju 1995-2020. g. predviđa najveće godišnje stope porasta broja dolazaka stranih gostiju, čak 8,4%. Taj visoki rast je djelomično posljedica izrazito niske razine u 1995. godini. No i predviđeni rast broja noćenja u periodu 2000.-2010. godine od 4,3% stavlja Hrvatsku u red država sa najbržim rastom turističkog prometa na Mediteranu.³

Ruralna područja Hrvatske čine oko 90% kopnenog dijela Hrvatske i u njima živi oko 47% ukupnog stanovništva Hrvatske. Ta su područja još od sredine 19. Stoljeća, a posebno tijekom real-socijalističkog gospodarskog sustav od sredine 1950.-ih do 1990. – tih godina tranzicijom u posljednjih desetak godina te u Domovinskom ratu bila izložena degradaciji koja je dovela do izumiranja sela kao osnovnog elementa ruralnog prostora. Primjenom političkog, društvenog i ekonomskog sustava u Hrvatskoj u devedesetim godinama počinje i nova faza u razvoju ruralnog turizma. Savez seljaka Hrvatske (osnovan 1990. godine) potaknuo je promišljanje da se ruralni turizam razvija u funkciji cjelovitog razvoja sela. Dinamika jačeg razvoja turizma na seljačkim gospodarstvima i seoskog turizma uopće krenula je 1998. godine. U toj su godini u RH registrirana 32 turistička seljačka obiteljska gospodarstva.

16. EKOŠKOPARSTVO „ORLOV PUT „

Ekogospodarstvo „Orlov put“ nalazi se samo nekoliko kilometara od središta Osijeka, na rubnim dijelovima Kopačkog rita, u blizini mjesta Kopačevo.

Ovo gospodarstvo je pravi mali raj s kojega dolazi mnoštvo zdravih i ekoloških prehrambenih proizvoda. Imanje ima izuzetno povoljnu poziciju za ekološku proizvodnju jer je izolirano šumom i udaljeno od prometnica. Prostire se na oko 7 hektara oranica koje nisu kemijski

---

³ www.mint.hr- strategija razvoja Hrvatskog turizma do 2010.(24.10.2009.)

tretirane niti obrađivane od davne 1988. godine. Površine gospodarstva u samoj su blizini ulaza u zaštićeni Park prirode Kopački rit. Naziv ovog gospodarstva Orlov put dala je sama priroda. Iznad njega tijekom cijele godine možete pratiti prelete orlova i drugih ptica kojima je to svakodnevna tura pri letu unutar zaštićenog Parka prirode Kopački rit. Na gospodarstvu je u svrhu ekoturizma izgrađena i prva drvena eko-kuća u Hrvatskoj građena od trupaca crnog bora i pokrivena baranjskom trskom. Na gospodarstvu obitelj Gusak uzgaja ekološko voće, povrće, ljekovito bilje, domaće životinje.

Posjetitelji gospodarstva nisu samo ekološki osviješteni zaljubljenici u prirodu, zdravu prehranu i seoski način života. Svih ovih godina velik broj organiziranih skupina djece vrtičke i školske dobi posjećuje gospodarstvo i aktivno sudjeluje u ekološkim radionicama i uživa u kvalitetnoj i izrazito ukusnoj ekološkoj hrani.

Eko gospodarstvo Orlov put osnovao je u samim začetnicima ekološke proizvodnje u Hrvatskoj dipl.ing. poljoprivrede Goran Gusak iz Kopačeva, općina Bilje. Gospodarstvo je 2001. godine upisano u državni eko-upisnik, a gospodin Goran Gusak, vlasnik Orlovog puta, proglašen je najboljim poljoprivrednim proizvođačem u Hrvatskoj na natječaju Ministarstva poljoprivrede RH.

2012.g. Orlov put je dobio Zelenu povelju Osječko - baranjske županije za iznimnu djelatnost i ostvarene rezultate u oblikovanju i razvijanju svijesti o potrebi osiguranja cjelovitog očuvanja vrijednosti biološke raznolikosti prirodnih zajednica i ekološkog sklada kao osnovnog uvjeta zdravog i održivog razvoja kao i načinu dostizanja tog cilja.

Životna priča obitelji je vrlo interesantna. Do prije 12 godina živjeli su u centru Osijeka, a onda su odlučili potpuno promijeniti svoj život. Prodali su stan i kupili 7 hektara oranice s korovom visine i do 6 metara jer ju nitko nije obrađivao od 1985.godine što je za obitelj bila njena najveća vrijednost. Punih 12 godina upornog i neprestanog rada i odricanja nastajalo je ekološko gospodarstvo Orlov put. Danas su sretni na svom imanju na kojem misle zauvijek ostati i na ekološki način uzgajati voće, povrće i životinje, u potpunosti uživajući u svim ljepotama što ih pruža prirodno okruženje. Obiteljsko gospodarstvo Orlov put ekološkom proizvodnjom bavi se već dvanaest godina. Sve sirovine proizvedene su na oranicama eko gospodarstva Orlov put, uz sam Kopački rit i nisu kemijski tretirane od daleke 1985.godine. Pažljivom proizvodnjom, primjenjujući tradicionalne, jednostavne recepte proizvode se 100 % ekološki, certificirani proizvodi: voće, povrće i meso. U budućnosti se planira proširiti

asortiman proizvoda koliko to bude dozvoljavala ručna prerada kako bi se zadržala prvobitna ideju života na selu i proizvodnja ekološke hrane.

Ponuda Eko gospodarstva Orlov put: kiseli krastavci u jabučnom octu, kisela paprika u jabučnom octu, kiseli feferoni s medom u jabučnom octu, ljuti feferoni u jabučnom octu, ajvar blagi, ajvar ljuti, džem od jagode, miješani džem, džem šipak-kruška, džem šipak, sok jabuka, sirup od bazge, vino od kupine, vino od jabuke i jabučni ocat, pasirana rajčica, kozji sir i kozje mlijeko.

16.1. RAJSKI NEKTAR - 100% PRIRODNI SOK OD JABUKE, bez dodataka

- 100% prirodni mutni sok od ekološke jabuke proizveden na eko-gospodarstvu „Orlov put“
- Uzgoj jabuke: ekološke sorte voća uzgajaju se uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: ubrana jabuka se pere, melje i preša na 50 godina staroj „muljači“ te kratkotrajno pasterizira
- Rok trajanja: najmanje 2 godine
- Sastojci: 100% sok od jabuke bez ikakvih dodataka
- DOBRO JE ZNATI: Konzumacijom soka od jabuke može se poboljšati funkcioniranje mozga, ali i spriječiti opadanje mentalnih funkcija u starijoj dobi. Zahvaljujući zaštitnim tvarima poput polifenola, različitih vitamina i minerala, jabučni sok čuva srce i krvne žile i pomaže sniziti razine kolesterola.

16.2. DŽEM OD JABUKA I KUPINA s ekološkim agava sladilom, bez šećera

- Ekološki prirodni džem proizveden od ekološki uzgojenih kupina i jabuka na eko-gospodarstvu „Orlov put“.
- Uzgoj kupine i jabuke: ekološke sorte kupine i jabuke uzgajaju se uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: kupina i jabuka se pere, melje i dodaje se ekološko sladilo sirup agave i aru prah, kuha se samo 6 minuta i toči u staklenke

- Rok trajanja: 18 mjeseci
- Sastojci: kupina, jabuka, agava sirup, aru prah
- **DOBRO JE ZNATI:** Obiljem vitamina C, raznih minerala, a posebno željeza, kupina je izrazito dobra kod slabokrvnosti, umora, vrtoglavica. Sok ploda kao i njegove varijante kroz sirup i džem, obiluju antioksidansima koji štite od raka, dok minerali i vitamini pomlađuju i regeneriraju organizam. Jabuka u ovoj varijanti, osim što je zdrava, ugodna je i za ostala osjetila. Olakšava probavu, a sadrži i mnoge korisne tvari koje potiču rad imunološkog sustava.

16.3. DŽEM OD JAGODA s ekološkim agava sladilom, bez šećera

- Prirodni džem proizveden od ekološki uzgojenih jagoda na eko-gospodarstvu „Orlov put“.
- Uzgoj jagode: različite sorte jagoda uzgajaju se uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: jagode se peru, dodaje se ekološko sladilo sirup agave i aru prah, kuha se samo 6 minuta i toči u staklenke
- Rok trajanja: 18 mjeseci
- Sastojci: jagoda, agava sirup, aru prah
- **DOBRO JE ZNATI:** Jagode osim što su izuzetno dobre za zdravlje kao lijek, poznate su i kao afrodisijak. Jagode smanjuju kolesterol u krvi, djeluju protuupalno, antibakterijski i pojačavaju imunitet, povećavaju plodnost muškaraca, jačaju srce i smanjuju krvni tlak. Bogate su folnom kiselinom, sadrže biljne fenole koji smanjuju rizik od karcinoma, kao i vitamin C, vitamine B skupine, kalij, kalcij, magnezij i manje količine željeza.

16.4. DŽEM OD KUPINA, JABUKA I KRUŠAKA s ekološkim smeđim šećerom

- Ekološki prirodni džem proizveden od ekološki uzgojenih jabuka, kupina i krušaka na eko-gospodarstvu „Orlov put“
- Uzgoj jabuke, kupine i kruške: ekološke sorte voća uzgajaju se uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu

- Prerada: voće se pere, dodaje se ekološki smeđi šećer i aru prah, kuha se samo 6 minuta i toči u staklenke
- Rok trajanja: 18 mjeseci
- Sastojci: kupina, jabuka, kruška, smeđi šećer, aru prah
- DOBRO JE ZNATI: Obiljem vitamina C, raznih minerala, a posebno željeza, kupina je izrazito dobra kod slabokrvnosti, umora, vrtoglavica. Sok ploda kao i njegove varijante kroz sirup i džem obiluju antioksidansima koji štite od raka, dok minerali i vitamini pomlađuju i regeneriraju organizam. Jabuka u ovoj varijanti, osim što je zdrava, ugodna je i za ostala osjetila. Olakšava probavu, a sadrži i mnoge korisne tvari koje potiču rad imunološkog sustava. Kruška, zahvaljujući svojoj kombinaciji vitamina, djeluje na našu kožu blagotvorno poput kreme protiv bora, predstavlja idealnu namirnicu u dijetalnim režimima prehrane, a njen sorbitol učinkovito njeguje zube

16.5. DŽEM OD ŠIPKA I KRUŠKE s ekološkim agava sladilom, bez šećera

- Ekološki prirodni džem proizveden od ekološki uzgojenog šipka i krušaka na ekogospodarstvu „Orlov put“.
- Uzgoj šipka i kruške: voće se uzgaja uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: voće se pere, šipak se pasira i zajedno s kruškom dodaje im se ekološko sladilo sirup agave i aru prah, kuha se samo 6 minuta i toči u staklenke
- Rok trajanja: 18 mjeseci
- Sastojci: šipak, kruška, agava sirup, aru prah
- DOBRO JE ZNATI: Kruška je bogat izvor vlakana i vitamina C i K. Zahvaljujući svojoj kombinaciji vitamina, kruška djeluje na našu kožu blagotvorno poput kreme protiv bora, predstavlja idealnu namirnicu u dijetalnim režimima prehrane, a njen sorbitol učinkovito njeguje zube. Šipak sadrži izuzetno velike količine vitamina C pa poboljšava imunološki sustav te olakšava tegobe vezane uz prehladu i gripu.

16.6. KISELI KRSTAVCI u jabučnom octu

- Prirodni proizvod od ekološki uzgojenih krastavaca na ekogospodarstvu „Orlov put“.

- Uzgoj krastavaca: povrće se uzgaja iz netretiranog sjemena uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: povrće se pere i slaže u boce, nalijeva se ekološki jabučni ocat, voda, biber, morska sol, smeđi šećer i kopar te se kratko pasterizira
- Rok trajanja: 18 mjeseci
- Sastojci: krastavci, jabučni ocat, smeđi šećer, morska sol, biber, voda, kopar
- **DOBRO JE ZNATI:** Krastavac se najvećim dijelom sastoji od vode i sadrži malo bjelančevina, ugljikohidrata i masti. Sadrži brojne minerale i vitamine kao što su kalij, magnezij, željezo, vitamin C, E kojeg ima najviše u kori te gotovo sve vitamine B skupine. Ukiseljeni krastavci sadrže više gorkih tvari od sirovih pa su dobri za jetra i žuč. Krastavci čiste krv i smanjuju razinu šećera i kolesterola u krvi, pospješuju rad bubrega, izlučivanje vode, mokraće i štetnih tvari iz organizma. Jabučni ocat dobar je za zdravlje srca, te podiže razinu dobrog, HDL kolesterola. Snižava razinu šećera u krvi, smanjuje apetit. Mnogi ga preporučuju piti razrijeđenog s vodom (može i s dodatkom meda), a najučinkovitija kombinacija je u ovom obliku zakiseljenog povrća. Ta čudotvorna tekućina bogata je i alfa-hidroksi kiselinama koje pomažu topljenju masnih naslaga na površini kože i pomažu u ljuštenju kože od odumrlih stanica, ostavljajući kožu glatkom i mekom. Jabučni ocat također regulira i PH vrijednost kože.

16.7. KISELI FEFERONI S MEDOM u jabučnom octu

- Prirodni proizvod od ekološki uzgojenih feferona na eko-gospodarstvu „Orlov put“ uz dodatak ekološkog meda.
- Uzgoj feferona: povrće se uzgaja iz netretiranog sjemena uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koje 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: feferoni se peru i slažu u boce, nalijeva se otopina ekološkog meda, ekološkog jabučnog octa, vode i soli te se dodaje biber i bijeli luk, nakon čega se sve kratko pasterizira
- Rok trajanja: 18 mjeseci

- **DOBRO JE ZNATI:** Feferoni pospješuju sagorijevanje kalorija. Dobri su za apetit i pomažu u čišćenju probavnog sistema, održavajući ga zdravim i efikasnim. Oni su također iznimno dobri u liječenju depresije jer potiču stvaranje hormona sreće – endorfina. Feferoni u sebi sadrže visok nivo vitamina C, a bogat su izvor A, B i E vitamina, te su također bogati mineralima kao što su mangan, bakar i kalij. Jabučni ocat dobar je za zdravlje srca, te podiže razinu dobrog, HDL kolesterola. Snižava razinu šećera u krvi, smanjuje apetit. Mnogi ga preporučuju piti razrijeđenog s vodom (može i s dodatkom meda), a najučinkovitija kombinacija je u ovom obliku zakiseljenog povrća. Ta čudotvorna tekućina bogata je i alfa-hidroksi kiselinama koje pomažu topljenju masnih naslaga na površini kože i pomažu u ljuštenju kože od odumrlih stanica, ostavljajući kožu glatkom i mekom. Jabučni ocat također regulira i PH vrijednost kože.

16.8. AJVAR - blagi i ljuti

- Prirodni proizvod od ekološki uzgojene paprike na eko-gospodarstvu „Orlov put“.
- Uzgoj paprike: povrće se uzgaja iz netretiranog sjemena uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: povrće se pere, blanšira i melje, dodaje se pasirana rajčica, jabučni ocat, ulje, smeđi šećer, sol i bijeli luk, sve zajedno kratko se ukuha i toči u boce.
- Rok trajanja: 18 mjeseci
- Sastojci: paprika (ljuta paprika), kuhana rajčica, jabučni ocat, ulje, smeđi šećer, sol, bijeli luk
- **DOBRO JE ZNATI:** Paprika je izvrstan izvor vitamina C. Dobra je za cirkulaciju krvi, jačanje apetita, bolju probavu, vid, te pomaže kod ateroskleroze. Također sadrži i oko 20 spojeva iz grupe karotenoida, koji su prirodni antioksidansi i sprječavaju stvaranje slobodnih radikala. Paprika se u narodnoj medicini koristila na niz načina – kao antidepresiv, antireumatik, afrodisijak, antiseptik, aromatik i diuretik.

16.9. NJEGOVO VIŠOČANSTVO - JABUČNI OCAT

- Prirodni, ekološki ocat od ekološke jabuke proizveden na eko-gospodarstvu „Orlov put“.

- Uzgoj jabuke: ekološke sorte voća uzgajaju se uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana.
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: ubrana jabuka se pere, melje i preša, te sazrijeva uz pretakanje 3 do 4 godine bez ijednog dodatka
- Rok trajanja: najmanje 2 godine
- Sastojci: jabuka bez ikakvih dodataka
- DOBRO JE ZNATI: Jabučni ocat dobar je za zdravlje srca, te podiže razinu dobrog, HDL kolesterola. Snižava razinu šećera u krvi, smanjuje apetit. Mnogi ga preporučuju piti razrijeđenog s vodom (može i s dodatkom meda). Ta čudotvorna tekućina bogata je i alfa-hidroksi kiselinama koje pomažu topljenju masnih naslaga na površini kože i pomažu u ljuštenju kože od odumrlih stanica, ostavljajući kožu glatkom i mekom. Jabučni ocat također regulira i PH vrijednost.

16.10. KRALJEVSKO VINO OD KUPINE

- Prirodni je proizvod od ekološki uzgojenih kupina na eko-gospodarstvu „Orlov put“.
- Uzgoj kupine: ekološke sorte voća uzgajaju se uz hranidbu ekološkim stajskim gnojivom i uz minimalnu primjenu ekoloških sredstava zaštite na oranici koja 27 godina nije kemijski tretirana
- Berba: ručna, uz direktnu preradu na gospodarstvu
- Prerada: identična preradi vina od grožđa uz dodatak smeđeg šećera po potrebi prilikom vrenja
- Rok trajanja: najmanje 2 godine
- Sastojci: kupina, smeđi šećer
- DOBRO JE ZNATI: Stručnjaci preporučuju ljekovito kupinovo vino kod anemije, iscrpljenosti, slabe uhranjenosti, kod problema s probavom, reguliranjem krvnog tlaka ili cirkulacije. Kupine su korisne u svakodnevnoj prehrani jer su pravi rudnik antioksidansa, te podižu imunitet, što je od velike važnosti kada se borimo protiv prehlada i gripe. Ono što je svježi sok za djecu (i odrasle koji ne vole alkohol), to je slavno kupinovo vino za odrasle!

Na gospodarstvu je u svrhu ekoturizma izgrađena i prva drvena eko-kuća u Hrvatskoj građena od trupaca crnog bora i pokrivena baranjskom trskom. Orlov put se nalazi na iznimno povoljnoj poziciji za bavljenje ekološkom poljoprivredom. Izolirano šumom i udaljeno od

prometnica prostire se na oko sedam hektara oranica koje nisu kemijski tretirane niti obrađivane od davne 1988. godine.

Gosti Orlov put mogu obići konjima, fijakerom ili sanjkama, te uživati u cjelodnevnom boravku i noćenju na gospodarstvu. U ponudi gospodarstva možete birati iz bogate ponude roštilja, odojka i janjetine s ražnja, jela ispod peke, kotlovine, domaćeg sira i vrhnja, domaćeg kruha i domaće spravljenih juha, a ako ste ljubitelj ribljih specijaliteta, zasigurno ćete uživati u šaranu s rašlja ili fish paprikašu.

Posjetitelji koji dolaze na gospodarstvo Orlov put nisu samo ekološki osviješteni zaljubljenici u prirodu, zdravu prehranu i seoski način života, već je tijekom prošlih godina Orlov put posjetio i velik broj organiziranih skupina djece vrtićke i školske dobi. Njihove posjete najčešće se provode kroz različite oblike terenske i izvan učioničke nastave, radionice, projekte i slično. Na poticaj učitelja i odgajatelja koji su tijekom prošle godine posjetili obiteljsko eko-gospodarstvo Orlov put i uz pomoć Agencije za odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske osmislili su i nove oblike nastavnih sadržaja koji će na osobnom iskustvu svakog učenika pridonijeti ostvarivanju ciljeva i zadataka nastave.

17. ZAKLJUČAK

Ekološki proizvodi imaju kupca i mogu se prodati na našem tržištu. No, ostaje činjenica da su uvjeti za preradu i doradu ekoloških proizvoda zahtjevni.

Ohrabruje spoznaja da se broj ekoloških proizvođača povećava iz godine u godinu, te da se ekološki proizvodi mogu kupiti i u trgovačkim lancima. Podaci o uvozu ekoloških proizvoda u Hrvatsku, doduše iz 2008., govore da ekološka poljoprivredna proizvodnja ima svoje kupce (tablica 1.), te da bi se povećanjem ekološke proizvodnje u nas mogao smanjiti udio uvezenih ekoloških proizvoda. Osvojene nagrade za kvalitetu ekoloških proizvoda (vino, maslinovo ulje) na svjetskim sajmovima i izložbama govore da naši proizvođači zadovoljavaju stroge uvjete kvalitete. Od znanstvenih institucija se očekuje da se aktivnije uključe u istraživanja u ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Osjeća se nezadovoljstvo ekoloških proizvođača zbog nedostatka popisa dozvoljenih gnojiva i poboljšivača tla, sredstava za povećanje imuniteta biljaka i zaštitu bilja koja nisu navedena u Fito-sanitarnom informacijskom sustavu.

Glavni cilj ovoga rada bio je da se vidi i prouči mogućnost, profitabilnost, sklad spoja ekološke poljoprivrede i eko turizma, koji je za sada a pogotovo na primjeru koji je naveden u radu „ Orlov put,, izvrstan bez obzira na poteškoće i probleme koje se pojavljuju, ujedno je i primjer dobre prakse gdje se vidi kako je moguće organizirano raditi te uspješno voditi i proizvodnju i preradu te iste proizvode plasirati na tržištu i to na pragu svoje kuće.

18. LITERATURA

Knjige:

1. Znaor, D., 1996: Ekološka poljoprivreda, Nakladni zavod Globus, Zagreb.
2. 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE RESEARCH AND EDUCATION IN NATURAL SCIENCES, PROCEEDINGS BOOK- Volume 2. Shkoder, 2013.
3. Savjetodvana služba za poljoprivredu Zagreb
4. Praktični menadžment, Vol. I, br. 1
5. Izvješće o radu odsjeka za ekološku i integriranu poljoprivredu, Mr,sc M. Ševar, Zagreb 2014.

Internet stranice:

1. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja
2. [Ekopoduzetnik.com](http://ekopoduzetnik.com)
3. www.agroklub.com
4. Strategija razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj za 2005. godinu: nacrt. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Uprava za održivi razvoj seoskog prostora, Odjel održive i ekološke poljoprivrede, Zagreb, 2005.
5. Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede za razdoblje 2011-2016.g.
http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/AKCIJSKI_PLAN_RAZVOJA_EKOLO%C5%A0KE_POLJOPRIVREDE_ZA_RAZDOBLJE_2011-2016.pdf

19. SAŽETAK

Ekološka poljoprivreda je specifični sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi s ciljem proizvodnje zdrave hrane, odnosno zadovoljavanja odgovarajućih društvenih i gospodarskih potreba uz očuvanje prirodnog ekosustava i krajolika. Važnost ruralnog turizma ogleda se, prije svega, u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, one tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga te korištenju već postojećih resursa. Osnova su metodološkog pristupa telefonsko anketno istraživanje i istraživački razgovor (intervju) te obilazak OPG-a „Orlov put“

Ključne riječi: Ekološka poljoprivreda, ruralni turizam, Hrvatska

20. SUMMARY

Organic agriculture is a specific system of sustainable agriculture to produce healthy food, or from the relevant social and economic needs with the preservation of natural ecosystems and landscapes. The importance of rural tourism is reflected, above all, the importance of interactions between agricultural production, those traditional products, presentation of tradition, traditional cuisine and tourist services, and the use of existing resources. The basis of the methodological approach to the telephone survey and a research interview (interview) and a tour of the family farm „ Orlov put,.

Key words: organic agriculture, rural tourism, Croatia

21. POPIS TABLICA

1. Tablica 1. Uvoz ekoloških proizvoda u RH u 2008.
2. Tablica 2. Ekološki uzgoj životinja u Hrvatskoj u periodu 2005. – 2013.

22. POPIS GRAFIKONA

1. Grafikon 1: Struktura ekološke proizvodnje u ukupno korištenom poljoprivrednom zemljištu
2. Grafikon 2: Udio poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom 2007. 2011.
3. Grafikona 3: Broj ekoloških proizvođača
4. Grafikon 4. Ekološke poljoprivredne površine u Hrvatskoju periodu 2002. – 2013.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Diplomski rad

Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

DIVERZIFIKACIJA RURALNIH AKTIVNOSTI NA PRIMJERU „ORLOV PUT „

Marki Kastriot

Sažetak:

Ekološka poljoprivreda je specifični sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi s ciljem proizvodnje zdrave hrane, odnosno zadovoljavanja odgovarajućih društvenih i gospodarskih potreba uz očuvanje prirodnog ekosustava i krajolika. Važnost ruralnog turizma ogleda se, prije svega, u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, one tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga te korištenju već postojećih resursa. Osnova su metodološkog pristupa telefonsko anketno istraživanje i istraživački razgovor (intervju) te obilazak OPG-a „ Orlov put,, .

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: Doc. Dr. sc. Igor Kralik

Broj stranica: 39

Broj grafikona i slika: 4

Broj tablica: 2

Broj literaturnih navoda: 10

Broj priloga: 0

Jezik izvornika: Hrvatski

Ključne riječi: Ekološka poljoprivreda, ruralni turizam, Hrvatska

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. Prof.dr.sc. Ružica Lončarić – predsjednik
2. Doc.dr.sc. Igor Kralik - mentor
3. Doc.dr.sc Tihana Sudarić - član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilište u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Agriculture Osijek

Graduate thesis

University Graduate Studies, Plant production, course Ecological Agriculture

Diversification of rural activities – case study „ Orlov Put,,

Kastriot Marki

Abstract:

Organic agriculture is a specific system of sustainable agriculture to produce healthy food, or from the relevant social and economic needs with the preservation of natural ecosystems and landscapes. The importance of rural tourism is reflected, above all, the importance of interactions between agricultural production, those traditional products, presentation of tradition, traditional cuisine and tourist services, and the use of existing resources. The basis of the methodological approach to the telephone survey and a research interview (interview) and a tour of the family farm „ Orlov put,, .

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: Doc.dr.sc. Igor Kralik

Number of pages:39

Number of figures: 4

Number of tables: 2

Number of references: 10

Number of appendices:0

Original in: Croatian

Key words: organic agriculture, rural tourism, Croatia

Thesis defended on date:

Reviewers:

1. Prof.dr.sc. Ružica Lončarić – president
2. Doc.dr.sc. Igor Kralik – mentor
3. Doc.dr.sc. Tihana Sudarić

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josipa Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d.